
ZPRAVODAJ
TECHNICKÉHO
MUZEA V BRNĚ

4

1974

Pro muzejní pracovníky, odborný aktiv a spolupracující insti-
tuce vydává Technické muzeum v Brně.

TECHNICKÉ PAMÁTKY

Papírna s ruční výrobou papíru ve Velkých Losinách

Jedna z nejstarších evropských papíren, dosud po starém způsobu ručně vyrábějící papír ve Velkých Losinách, byla založena v 16. století známým moravským rodem pánů ze Žerotína. Již v době předbělohorské se nachází losinský papír nejen na severomoravských městských knihách a urbářích, ale i na řadě rukopisů, listů a tisků moravských evangelíků, k jejichž předním přívržencům Žerotínové patřili.

Téměř po celé století zůstává papírna v majetku pánů ze Žerotína, a i potom, kdy ji papírníci odkoupili od pánů ze Žerotína do vlastního držení, zůstala úzce spjata s Žerotínskými majiteli panství. Papírnu neminula ani smutně proslulá inkvizice na sklonku 17. století.

Tak jako před čtyřmi stoletími je papír ve Velkých Losinách čerpán po starém způsobu na sítěch, oproštěn od všech moderních výrobních procesů, povrchově klížen namáčením do živočišného klišu a přírodně sušen vzduchem v rozsáhlých sušárnách. To vše zaručuje papíru z Velkých Losin krásný vzhled, vysokou kvalitu a především stoletou trvanlivost.

Ručně čerpané papíry z Velkých Losin se používají na reprezentační dopisní papíry, jsou hledány výtvarníky celého světa jako grafické papíry nebo jako akvarely. Ručně vyrobený papír z Velkých Losin slouží pro důležité mezinárodní smlouvy, státní vyznamenání i pro tisk vzácných rukopisných faksimilí a bibliofilii.

Pro zajímavost uvádíme, že ručně vyráběný papír není vlastně papír, ale textilie. Vstupní surovinou je odpadová bavlna z přádelen. Dříve se jako vstupní suroviny používalo druhotných surovin z textilií /hadry/.

Pro svou téměř evropskou unikátnost je papírna ve Velkých Losinách vyhlášena státní technickou památkou. Je na nás, pracovnících Technického muzea a KSSPPOP, aby tato jedinečná

technická památka nebyla zasažena modernizací a zracionalizováním výrobního procesu a technického zařízení a aby se její původní stav zachoval i pro další generace.

Větrný mlýn v Kuželově

V závěru roku 1974 pokračovaly nadále práce na renovaci mlýna a přilehlého areálu v Kuželově. Odborní pracovníci TM vypracovali podklady pro zhotovení mechanismů k pohonu síť v moučnici, tzv. "pytlování", které v zařízení mlýna chybí.

Větrný mlýn v Ruprechtově

Ve spolupráci s KSSPPOP v Brně provedli odborní pracovníci TM ohledací průzkum mlýna v Ruprechtově zaměřený především na obnovu větrného kola. Na základě průzkumu stávajícího stavu a studia materiálů o původním stavu mlýna vypracovali expertizu pro rekonstrukci větrného kola a příslušných mechanismů pro MNV Ruprechtov.

V Ý S T A V Y   A   E X P O Z I C E

Výstava CHATY, CHALUPY, REKREAČNÍ DOMKY A PENSIONY

Výstavu uspořádal Jihomoravský KNV v Brně - odbor územního plánování ve spolupráci KV Českého svazu bytových družstev a Technickým muzeem. Jejím posláním bylo seznámit návštěvníky s konkrétními problémy rekreační výstavby v Jihomoravském kraji a jejími perspektivami. Součástí výstavy byla i bezplatná poradenská služba pracovníků podniku DRUPOS v Brně.

Výstava byla zahájena 8. listopadu a trvala do 8. prosince.

Výstava ZÍTRKY KRAJE POD PÁLAVOU

Výstava seznamuje návštěvníky s komplexním urbanisticko-krajinářským řešením jižní Moravy v souvislosti s výstavbou vodní nádrže na řece Dyji, kde vznikne v budoucnu významné rekreační středisko. Na výstavě byly instalovány vítězné návrhy ze soutěže. Pořadatelem výstavy byl odbor územního plánování JmKNV v Brně ve spolupráci s Technickým muzeem a krajským výborem ČSBD v Brně.

Výstava byla zahájena 8. listopadu a trvala do 8. prosince.

Výstava VODA A ŽIVOT

Technické muzeum v Brně připravilo pro širokou veřejnost výstavu pod názvem "Voda a život". Vernisáž výstavy se uskutečnila dne 16. prosince 1974 a výstava potrvá do konce února 1975.

Důvodů, které vedly k uspořádání této výstavy, je několik:

- obor vodního hospodářství je sledován v Technickém muzeu v Brně jako v jediném muzeu v ČSSR;
- voda je nezbytnou složkou životního prostředí a otázka čistoty vody se stává klíčem k zabezpečení hospodářských a ostatních společenských potřeb života na naší planetě;
- federální shromáždění schválilo nový vodní zákon, který nabyl platnosti dnem 12. listopadu 1973;
- evropská rada vyhlásila ve Štrasburku "Evropskou vodní chartu", která pojednává ve dvanácti bodech o významu vody pro životní prostředí a vytyčuje zásady na ochranu vodních zdrojů;

Cílem výstavy "Voda a život" je ukázat na složitou a závažnou problematiku vody v životě společnosti a naznačit přístupy ke komplexnímu řešení životního prostředí socialistické společnosti v souladu se závěry XIV. sjezdu KSČ.

Na uspořádání výstavy se podílel široký okruh odborných pracovníků, který se sdružuje při Technickém muzeu v Brně, z Jiho-moravského i Severomoravského kraje, dále zástupci řady orgánů i organizací z celé ČSSR. Svou akcí "BRONTOSAURUS" se připojila i redakce Mladého světa.

Tematicky je výstava rozdělena do následujících částí:

- Voda na zemi
- Koloběh vody a jeho ovlivnění
- Voda v životním prostředí
- Historie využívání vody ve společnosti
- Věda a výzkum
- Řízené hospodaření vodními zdroji
- Vodohospodářská investiční výstavba
- Rozvoj vodního hospodářství - spolupráce v mezinárodních organizacích

Výstava je instalována ve všech výstavních prostorech Technického muzea v Brně a je doplněna promítáním filmů s vodohospodářskou tematikou.

Stálé expozice Technického muzea

VODNÍ ENERGETIKA

PARNÍ ENERGETIKA

PANORAMA, stereoskopické promítání barevných diapozitivů uvedla ve IV. čtvrtletí celkem 6 programů.

S B Í R K O T V O R N Á Č I N N O S T

V posledním čtvrtletí 1974 zaznamenal sbírkový fond oddělení letectví několik významných přírůstků. Pod vlivem publikační činnosti je letectví jako obor přímého zájmu v TMB již natolik známým ve veřejnosti, že přicházejí bývalí pracovníci v letectví se svými pozůstalostmi, leteckými deníky, vzpomínkami atd.

Do ústavního archivu byly darovány historické materiály týkající se především činnosti bývalého Moravskoslezského aeroklubu v Brně. Tento aeroklub měl bohatou a čínorodou minulost /je to jeden z nejstarších aeroklubů v Československu/. Darované archiválie jsou významné podklady, které je možné použít při zpracování historie létání na Moravě.

Ve sbírkovém fondu našeho muzea jsou nyní pilotní legitimace, záznamy letů a fotografie z letecké činnosti Fr. Lipovského, bývalého vojenského pilota, potom šéfpilota Moravskoslezského aeroklubu Brno a učitele létání. Byl současně jedním z nejstarších aktivních členů MAK. Dále byla muzeu darována celá pozůstalost sportovního pilota T.K. Divíška.

Díky těmto podkladům bylo možno zpracovat již přehled činnosti historie MAK ve formě přednášky, kterou proslovil Ing. Krumbach v Aeroklubu Brno ve Slatině. Přednáška se setkala s nevšedním zájmem. Vedení aeroklubu uvítalo tento způsob spolupráce a v budoucnosti počítá s dalším prohloubením informací, které může formou besed a přednášek pracovníků TMB členům aeroklubu poskytnout.

Oddělení obráběcích strojů rozšířilo v posledním čtvrtletí roku 1974 sbírkový fond o 299 ks ložisek. Je tím pokryt téměř celý základní výrobní sortiment ložisek z roku 1973.

---

v listopadu byla do Technického muzea dodána motorová tramvajová lokomotiva evid.č. 107, renovovaná do původního a provozuschopného stavu. Tato lokomotiva byla vyrobena roku 1954 v Leninových závodech v Plzni a je posledním typem tramvajové lokomotivy vyráběným v ČSSR. Váží 22.600 kg. Byla z vagonu složena na výstavišti v hale B jeřábem, o nosnosti více než 60 tun. Přepravu do vozovny v Husovicích zajišťoval v nočních hodinách Kruh přátel TM - Tramvaj klub.

Z Ostravy byl dále do muzea dodán motorový tramvajový vůz evid.č. 26, vyrobený v roce 1923 firmou Blahut v Ostravě /podvozek/ a podnikem Moravsko-ostravské místní dráhy /skříň vozu/. Rovněž tento exponát o váze 12.500 kg byl vyložen na výstavišti a s pomocí členů KPTM - Tramvaj klubu přepraven do depa TM v Brně-Husovicích.

Sbírkotvorná činnost TM dosáhla v roce 1974 zatím největšího úspěchu. Bylo zaevidováno celkem 10.502 přírůstkových čísel. Z větších akvizicí připomínáme soubor fotografií z oboru městské hromadné dopravy, výkresy z konce 19. a počátku 20. století, knihovnu akademika Píška, patentové listiny vynálezce Ericha Roučky, materiály z letecké pozůstalosti známého brněnského sportovce T.K. Divíška, doklady z pozůstalosti hornických odborníků Viléma a Jaroslava Jičínských. Z trojrozměrných předmětů se jedná hlavně o valivá ložiska, předměty z oboru textilních strojů, měřicí a automatizační techniky, mechanizace domácnosti, slévárenství, dále předměty a vzorky z vlastního archeologického výzkumu vápenických pecí v Obřanech. Část přírůstků byla zpracována i ve II. stupni evidence.

ODBORNÁ A VÝZKUMNÁ ČINNOST

Výzkum a využití větrných mlýnů na Moravě a ve Slezsku

Pracovníci TM pokračovali v řešení úkolu zpracováváním dokumentačního materiálu z terénního průzkumu větrných mlýnů. Zaměřili se především na typologické vyhodnocení důležitých technických parametrů jednotlivých objektů komparativní metodou. Současně pokračovali i v měření základních technických ukazatelů a fotografické dokumentaci dalších objektů - opraveného větrného mlýna v Hlavnici a malého selského mlýnku v Těrlícku u Ostravy.

Doposud získané dokumentace bylo použito nejen pro výzkumné účely, ale též jako podkladu pro zhotovení modelů typově pozoruhodných mlýnů, s cílem využít těchto modelů nejen pro účely prezentační, ale, a to hlavně, jako trojrozměrné dokumentace technických památek. Její předností je to, že poskytuje názornou představu o koncepci a funkci objektu z hlediska informačně-sdělovacího mnohem cennějším způsobem, než sebe dokonalejší výkresy a fotografie. K tomuto účelu byly rozpracovány funkční modely větrných mlýnů v Partutovicích, Štípě a Skaličce a dokončen model mlýna v Litultovicích. Současně se podařilo získat modely 3 základních typů mlýnů vyskytujících se v Polsku, což umožní dokonalé porovnání používané technologie stavby větrných mlýnů z oblastí českých zemí a z oblastí polské.

Odborná spolupráce s drážďanskými muzei

Ve dnech 3.-5. prosince 1974 navštívila skupina pracovníků Technického muzea v Brně, vedena zástupcem ředitele Ing. Vla-